

Budúcnosť kohéznej politiky na Slovensku:

REGIONÁLNY POHĽAD

Práca je súčasťou projektu spolufinancovaného Generálnym riaditeľstvom pre regionálnu a mestskú politiku Európskej komisie s názvom: Budúcnosť regionálnej kohézie na Slovensku – Európska kohézna politika a regionálny rozvoj po roku 2020. Číslo grantu: 2019CE16BAT198

Budúcnosť kohéznej politiky na Slovensku: regionálny pohľad

Na Slovensku sme za posledných 17 rokov minuli z eurofondov a ich spolufinancovania 21 miliárd eur. Väčšina ľudí deklaruje, že o týchto eurofondoch už počula a myslí si, že majú pozitívny vplyv na krajinu. Zásadne iný názor majú na ich pridelovanie a vnímajú tento proces ako netransparentný. Hoci hlavnú zodpovednosť za prípravu čerpania eurofondov má vláda Slovenskej republiky, ľudia požadujú, aby ich rozdeľovanie bolo bližšie k nim a chcú mať tento proces na krajoch alebo v mestách a obciach.

Ukazuje sa, že eurofondom rozumie málo ľudí. Svedčí o tom prehadzovanie zodpovednosti za nízke čerpanie eurofondov z pliec vlády na predchádzajúcu vládu, z pliec štátnych úradníkov na regionálnych úradníkov a naopak. Laická verejnosť deklaruje pomerne dobrú znalosť eurofondov, avšak až dve tretiny z nich tvrdia, že informácie o nich čerpajú najmä z televízie.

Vláda Slovenskej republiky v tomto čase finalizuje prípravu štvrtého programového obdobia na čerpanie eurofondov. Od regiónov, ale aj od širšej spoločnosti dostala množstvo podnetov na zlepšenie. Tento príspevok sumarizuje podnety a skúsenosti krajskej samosprávy z čerpania eurofondov. Dopĺňajú ho výsledky z prieskumu verejnej mienky, ktorého cieľom bolo získať údaje o vnímaní kohéznej politiky a o úlohe samosprávnych krajov v regionálnom rozvoji.

1. Prehľad literatúry a údajov o vplyve intervencií kohéznej politiky (Aké výsledky má kohézna politika na Slovensku)

Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) pozostávajú z piatich fondov, pričom prvé dva menované sa označujú ako štrukturálne fondy (Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013):

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), upravuje (Nariadenie (EÚ) č. 1301/2013)
- Európsky sociálny fond (ESF) upravuje (Nariadenie (EÚ) č. 1304/2013),
- Kohézny fond (KF) upravuje (Nariadenie (EÚ) č. 1300/2013),
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) upravuje (Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013),
- Európsky námorný a rybársky fond (ENRF) upravuje (Nariadenie (EÚ) č. 508/2014).

Úlohou štrukturálnych fondov a kohézneho fondu je posilniť hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť Únie. Prvé tri fondy sú nástrojom európskej regionálnej politiky a vzhľadom na ich hlavný cieľ, ktorým je súdržnosť, dostali pomenovanie „politika súdržnosti“ alebo „kohézna politika“ (KOM, 2016).

Regionálna politika EÚ je zároveň najdôležitejšou investičnou politikou EÚ, ktorá podporuje tvorbu pracovných miest, konkurencieschopnosť podnikov, hospodársky rast, trvalo udržateľný rozvoj a zlepšenie kvality života občanov (KOM, 2014). Financovanie v rámci politiky súdržnosti EÚ, presnejšie z EFRR a KF, predstavovalo takmer 50 % vládnych výdavkov na investície Slovenskej republiky počas rokov 2015 – 2017 (KOM, 2017, s. 177).

Slovenská republika čerpá eurofondy už od roku 2004, od kedy sme minuli 21,35 mld. eur ku dňu 31.12.2020¹. Porovnanie čerpania v jednotlivých obdobiach ukazuje tabuľka nižšie. Sumy v tabuľke zahŕňajú aj spolufinancovanie z národných zdrojov, keďže princípom eurofondov je ich doplnkové financovanie.

¹ Nárok na čerpanie eurofondov majú iba členské štáty Európskej únie a to v sedemročných plánovacích horizontoch, tzv. programových obdobiach. Keďže Slovenská republika vstúpila do EÚ až 1. mája 2004, v programovom období rokov 2000 až 2006 sme mohli čerpať eurofondy iba od svojho vstupu, teda od roku 2004.

Tabuľka 1 Čerpanie eurofondov v uplynulých programových obdobiach

Obdobie	2004-2006	2007-2013	2014-2020*	SPOLU
Alokácia v mld. eur	2,06	13,44	16,03	
Čerpanie v mld. eur	1,98	13,01	6,36	22,97

Zdroj: (CKO, 2010) (MF SR, 2017) (MF SR, 2020)

Poznámka: * Čerpanie je k 31.12.2020.

Väčšina investícií z eurofondov smerovala do oblastí podporujúcich rozvoj dopravnej, energetickej alebo výskumnej infraštruktúry, prípadne do ochrany životného prostredia. Druhá najväčšia časť z nich bola investovaná do regionálneho rozvoja a cezhraničnej spolupráce. Zvyšné zdroje podporovali rozvoj sociálnych vecí a ľudských zdrojov. Všetky tieto investície kopírujú hlavné zámery politiky súdržnosti. Vyhodnoteniu a napĺňaniu zámerov jednotlivých politík sa nevenuje žiadna pozornosť.

Ministerstvo financií každoročne vyhotovuje analytické dokumenty, ktoré sú povinné pre koordináciu fiškálnych politík v rámci Európskeho semestra, avšak ich implementácia často zaostáva za pomenovanou problematikou (KOM, 2021). Chýba nám inštitúcia, ktorá by systematicky vyhodnocovala plnenie cieľov politiky súdržnosti a ktorá by navrhovala podnety v strednodobom až dlhodobom horizonte tak, ako to robí Federálne ministerstvo hospodárstva a energetiky v Nemecku (BMW, 2018).

Existuje však niekoľko štúdií Národnej banky Slovenska (NBS), ktoré vyhodnocujú vplyv eurofondov z pohľadu menovej politiky. V druhom programovom období vytvorilo každé euro investované z EÚ zdrojov približne 0,59 eur pri tvorbe HDP. Dočerpanie zdrojov z druhého programového obdobia malo významný vplyv na vyšší hospodársky rast v roku 2015. Predpokladá sa, že pri reálnom medziročnom raste 3,8 % bol vplyv eurofondov 1,5 percentuálneho bodu (NBS, 2017).

V treťom programovom období zaostávame s čerpaním eurofondov nielen voči ostatným krajinám EÚ, ale aj voči čerpaniu v druhom programovom období, čím prichádzame o možnosť stimulovať domáci dopyt a podporovať rast v čase, keď sa zahraničný obchod spomaľuje. V porovnaní s ostatnými krajinami máme najnižšiu mieru absorpcie fondov určených na regionálny rozvoj v tomto programovom období (NBS, 2020).

Národná banka Slovenska má ambíciu pozeráť sa na štrukturálne politiky skrz neflexibilnú menovú politiku². Keďže možnosti riešiť problémy menovou politikou v prostredí nízkych úrokových mier je obmedzené, upozorňujú na potrebu štrukturálnych reforiem, ktoré môžu viesť k ekonomickému rastu a rýchlejšiemu dobiehaniu vyspelých štátov Európskej únie. Za týmto účelom vydala prvú správu, ktorá komplexne mapuje prioritné oblasti reforiem, ktorými sú ekonomická výkonnosť, sociálna inklúzia, zdravie a životné prostredie (NBS, 2021).

Štrukturálne fondy do veľkej miery ovplyvňujú zamestnanosť v krajine. Správa o Slovensku konštatuje, že v treťom štvrtroku 2019 bola miera nezamestnanosti na úrovni 5,7 %, hoci tu stále existovali okresy, kde nezamestnanosť prevyšovala 15 % (Rimavská Sobota, Revúca, Rožňava, Kežmarok a Vranov nad Topľou). Ďalej uvádza, že miera nezamestnanosti mladých ľudí sa priblížila priemernej úrovni v EÚ a znížila sa aj dlhodobá nezamestnanosť (KOM, 2020). Tento fakt podporuje tiež správa k Operačnému programu ľudské zdroje a hovorí, že k týmto výsledkom významne pomohlo vysoké čerpanie Európskeho sociálneho fondu (MPSVR SR, 2018).

² V podmienkach menovej únie, kde spoločná menová politika reaguje na veľké ekonomické šoky, môžu v niektorých kútoch únie vznikáť šoky (tzv. asymetrické šoky), ktoré v inej časti Únie nie je potrebné riešiť. Aby sa eliminovali asymetrické hospodárske šoky je potrebné zabezpečiť mobilitu pracovnej sily a kapitálu, diverzifikovať produkciu, koordinovať fiškálnu politiku a podobne (Mundell, 1961).

V tabuľke nižšie uvádzame údaje, na základe ktorých môžeme konštatovať pozitívny vplyv eurofondov na rôzne oblasti v krajinách V4. Z porovnávaných krajín Slovenská republika ako jediná prijala menu euro. Spoločná mena môže pozitívne vplyvať na urýchlenie dobiehania rozvinutejších európskych krajín. Preto porovnávame obdobie pred vstupom do EÚ a údaje posledných troch dostupných rokov, ktoré v prípade Slovenska sú ovplyvnené aj prijatím spoločnej meny euro.

Tabuľka 2 Porovnanie socioekonomických ukazovateľov krajín V4

Ukazovateľ	Rok	Česko	Maďarsko	Poľsko	Slovensko
Medziročný rast HDP (%)	2002	1,6	4,7	2	4,5
	2003	3,6	4,1	3,5	5,5
	2004	4,8	4,8	5	5,3
	2018	3,2	5,4	5,4	3,7
	2019	2,3	4,6	4,7	2,5
	2020	-5,6	-5	-2,7	-4,8
HDP na obyvateľa v % PKS (EÚ 27 = 100)	2002	43	36	28	25
	2003	43	37	25	28
	2004	45	39	26	31
	2018	66	46	43	54
	2019	67	48	45	55
	2020	67	47	46	56
Nezamestnanosť (%)	2002	7,3	5,8	20	18,7
	2003	7,8	5,9	19,7	17,6
	2004	8,3	6,1	19	18,2
	2018	2,2	3,7	3,9	6,5
	2019	2	3,4	3,3	5,8
	2020	2,6	4,3	3,2	6,7
Produkcia v priemysle	2002	1,8	3,3	1,7	7,1
	2003	3,7	6,4	8,4	15,4
	2004	9,3	7	12,1	3,6
	2018	3,1	3,8	5,8	4,3
	2019	-0,4	5,6	4,3	0,5
	2020	-7,2	-7,1	-2,1	-9,2
Dĺžka diaľnic (km)	2002	518	533	405	302
	2003	518	542	405	313
	2004	546	569	552	316
	2017	1 240	1 937	1 637	482
	2018	1 252	1 982	1 637	482
	2019	1 276	2 076	1 676	495
Výdavky na vedu a výskum (% z HDP)	2002	1,1	0,98	0,56	0,56
	2003	1,14	0,92	0,54	0,56
	2004	1,14	0,86	0,55	0,5
	2017	1,77	1,32	1,03	0,89
	2018	1,9	1,51	1,21	0,84
	2019	1,94	1,48	1,32	0,83

Zdroj: (Eurostat, 2021)

2. Pozícia regionálnych subjektov (samosprávnych krajov) a expertov na skúsenosti s implementáciou kohéznej politiky EÚ na Slovensku

Podporné finančné programy sú v Európskej únii pripravované vždy na základe princípu partnerstva. Na to, aby sa mohli aplikovať princípy štrukturálnej a kohéznej politiky na úrovni regiónov, musela Slovenská republika zosúladiť svoj právny systém s právnym systémom Európskej únie, tzv. „Acquis communautaire“. Na základe tejto pohnútky prišlo k decentralizácii a presunu vyše 300 kompetencií z okresných a krajských úradov na obce a samosprávne kraje³ a následne k prijatiu zákona o regionálnom rozvoji⁴. Po vysporiadaní uvedených legislatívnych prekážok sa samosprávne kraje stali partnermi v rokovaní medzi Európskou komisiou a vládou Slovenskej republiky. Avšak pri nastavovaní cieľov štrukturálnych politík a kohéznej politiky sú často odkázané na centrálnu vládu a jednotlivé ministerstvá, ktorý tento proces z veľkej časti formujú už od roku 2002.

Proces implementácie skráteného programového obdobia bol poznačený zanietením a zároveň neznalosťou v riadení štrukturálnych a kohézneho fondu. Obdobie rokov 2007 – 2013 sa nieslo v znamení oneskoreného nastavenia manažmentu a kontroly každého operačného programu. Implementačné orgány museli prijať zásadné opatrenia na zlepšenie zlej situácie v čerpaní. Urobili niekoľko revízií operačných programov a tiež modifikovali oblasti na viac atraktívne pre prijímateľov. V období rokov 2014 – 2020 sme opäť nezvládli včas pripraviť dokumentáciu potrebnú na čerpanie EÚ fondov. Posledná dokumentácia k operačným programom bola schválená až koncom roka 2014, čo znovu poznačilo neskorší nábeh čerpania prostriedkov (KPMG, 2016, s. 59-60).

Pozícia samosprávnych krajov pri implementácii kohéznej politiky nikdy nebola výrazná. Svedčí o tom aj podiel prostriedkov z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), cieľom ktorého je vyrovnávať regionálne rozdiely prostredníctvom udržateľného rozvoja a štrukturálneho prispôsobenia zaostávajúcich regiónov. Z tabuľky nižšie je možné vidieť, že tieto zdroje nikdy neboli ani len vo väčšinovej kompetencii regiónov. Hoci boli zámery operačných programov v uplynulých obdobiach plnej zhode s nariadením o EFRR, na území Slovenskej republiky boli garantom týchto operačných programov jednotlivé ministerstvá a nie kraje, pre ktoré bol tento fond priamo určený. Samosprávne kraje sa podieľajú na celkovej alokácii všetkých EÚ fondov iba obmedzene.

Tabuľka 3 Podiel krajov na alokácii EFRR v programových obdobiach

	2007 – 2013	2014 – 2020
Alokácia z EFRR (mld. eur)	6,10	7,14
Podiel krajov na celkovej alokácii z EFRR (mld. eur)	1,65	1,75
%	27,0 %	24,5 %

Zdroj: (ÚV SR, 2008), (ÚV SR, 2014)

Samosprávne kraje sa prostredníctvom združenia SK 8 stali partnerom vlády Slovenskej republiky aj pri príprave programového obdobia 2021 – 2027. Združenie sa začlenilo do viacerých pracovných skupín, ktoré boli v rôznej miere angažované v príprave programového obdobia. Podrobnejšiu štruktúru aktivít na úrovni vlády SR, Centrálného koordinačného orgánu (CKO) a združenia SK 8, trvajúcu od roku 2017, uvádzame nižšie.

³ Zákon č. 416/2001 o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky.

⁴ Zákon č. 503/2001 o podpore regionálneho rozvoja, ktorý bol nahradený zákonom č. 539/2008 Z. z.

Tabuľka 4 Zoznam aktivít súvisiacich s prípravou nového programového obdobia

Rok	Vláda SR	MIRRI SR / CKO	SK 8
2021			15.1.2021 Kraje vypracovali vstupné správy k integrovaným územným stratégiám a štatúty rád partnerstva
		1.10.2020 Začala Národná konzultácia k eurofondom 2021-2027	15.10.2020 Webinár SK 8 o budúcnosti kohéznej politiky
2020		7.9.2020 Predstavenie Partnerskej dohody SR pre roky 2021-2027	
		27.7.2020 Zástupcom samosprávy bol predstavený systém IÚS	
	27.5.2020 (UV SR 329/2020) Vláda schválila zoznam inštitúcií zodpovedných za koordináciu, riadenie, kontrolu a audit eurofondov na roky 2021 - 2027	21.7.2020 Prezentácia VFR, politických cieľov politiky súdržnosti a nástroja Next Generation EÚ	
		28.2.2020 PK pre prípravu Partnerskej dohody SR predstavila tzv. intervenčnú logiku priorít Slovenska	
		7.1.2020 Podpis memoranda o spolupráci medzi SK 8, ZMOS, ÚMS	
2019	3.10.2019 RV SR pre politiku súdržnosti 2021-2027 schválila Návrh Partnerskej dohody 2021 - 2027	19.9.2019 PK pre prípravu Partnerskej dohody SR predstavila investičné priority na základe dotazníkového prieskumu	16.10.2019 NMV pre EŠIF (Pezinok) SK 8 deklaruje záujem participovať na príprave PO 2021 - 2027
	3.7.2019 (UV SR 324/2019) Schválené základné podmienky pri príprave implementačného mechanizmu politiky súdržnosti	3.8.2019 Vytvorená PS pre prípravu právneho rámca k politike súdržnosti	10.6.2019 (U SK 8 č. 5/8/2019) Prijaté spoločné vyhlásenie samosprávnych krajov k tvorbe politiky súdržnosti 2021 - 2027
	13.3.2019 (UV SR 114/2019) Vznik RV SR pre politiku súdržnosti 2021 - 2027		19.3.2019 (U SK 8 č. 2/7/2019) O vzniku Kohéznej sekcie SK 8
		26.11.2018 Vytvorená PK pre prípravu Partnerskej dohody SR	
2018	17.1.2018 (UV SR 25/2018) Návrh východiskovej pozície SR k politike súdržnosti EÚ po roku 2020		
2017		23.3.2017 Vytvorená PS Partnerstvo pre politiku súdržnosti - platforma na zdieľanie skúseností	

Vysvetlivky: RV – rada vlády, PK – pracovná komisia, PS – pracovná skupina, UV SR – uznesenie vlády SR, U SK 8 – uznesenie združenia SK 8

Ústredným dokumentom združenia SK 8, ktorým osem predsedov samosprávnych krajov deklaruje záujem spolupracovať na tvorbe politiky súdržnosti, je spoločné vyhlásenie samosprávnych krajov prijaté 10. júna 2019 v Novom Smokovci. V ten istý deň predsedovia prijali spoločnú pozíciu k tvorbe politiky súdržnosti po roku 2020, členenú na tri časti: pozíciu k návrhu nových nariadení pre politiku súdržnosti, pozíciu k príprave politiky súdržnosti na národnej úrovni a pozíciu k budúcnosti Európskej územnej spolupráce. V rámci spoločnej pozície kraje podporili zníženie počtu operačných programov v budúcom programovom období a zároveň vytvorenie samostatného operačného programu na rozvoj regiónov, na ktorom sa chceli podieľať intenzívnejšie, ako na minulých programoch určených pre rozvoj regiónov. Kraje mali ambíciu vykonávať implementáciu nového regionálneho operačného programu, podporovali tiež zavedenie integrovaných územných investícií a odklon od dopytového systému (SK 8, 2019). Musíme, žiaľ, konštatovať, že pozícia krajov nebola v plnej miere vypočítaná centrálnou vládou.

3. Údaje o vnímaní kohéznej politiky verejnosťou a úloha samosprávnych krajov v regionálnom rozvoji na základe konkrétneho prieskumu verejnej mienky organizovaného v rámci projektu a ďalšie údaje o vnímaní relevantných otázok verejnosťou (eurobarometer, ďalšie prieskumy).

Aby sme objektivizovali vnímanie kohéznej politiky na úrovni krajov, zrealizovali sme prieskum verejnej mienky. Našou ambíciou bolo získať údaje o vnímaní kohéznej politiky a o úlohe samosprávnych krajov v regionálnom rozvoji. Prieskum verejnej mienky bol realizovaný prieskumnou agentúrou na vzorke 1.000 respondentov starších ako 18 rokov v období 11. – 18. máj 2021 formou vyplňania online dotazníkov a telefonických rozhovorov v pomere 70:30.

Prieskumy o vnímaní kohéznej politiky boli historicky realizované niekoľkými inštitúciami. Jedným z prvých prieskumov bol kvalitatívny prieskum realizovaný na fokusových skupinách v akademickom prostredí (Vašečka, 2006). Prieskum odkryl relatívnu neinformovanosť o eurofondoch. Kvantitatívne prieskumy realizoval Úrad vlády Slovenskej republiky v rokoch 2008, 2011, 2015 a 2020 (ÚV SR, 2020). Z týchto prieskumov badať postupné zlepšenie informovanosti o eurofondoch a tiež vnímanie prospechu z čerpania EÚ fondov pre Slovensko. Vlastný dotazníkový prieskum realizoval aj Centrálny koordinačný orgán (MIRRI SR, 2018), ktorý skúmal administratívnu záťaž eurofondov. Zaujímavým záverom vlastného dotazníkového prieskumu bolo, že respondenti požadujú transparentnú kontrolu dosahovania výsledkov z čerpania eurofondov. Prieskumy o vnímaní eurofondov v členských krajinách realizuje pravidelne aj Európska komisia prostredníctvom tzv. eurobarometrov (KOM, 2019), (KOM, 2019), z ktorých vychádza, že Slováci majú pozitívnu mienku o eurofondoch.

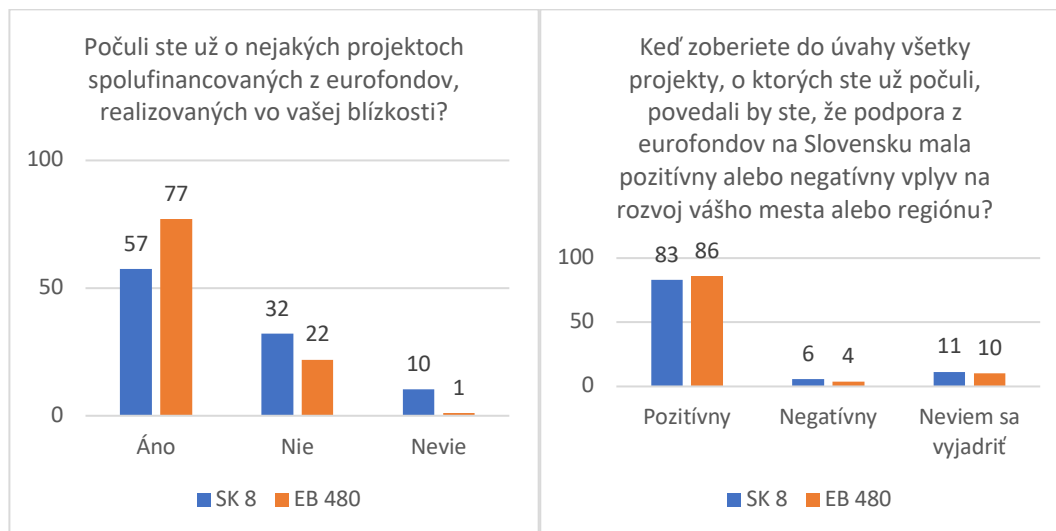
Pri zostavovaní vlastného setu otázok do prieskumu SK 8 sme analyzovali otázky zo všetkých spomínaných prieskumov. V časti zameranej na vnímanie kohéznej politiky sme vybrali otázky z už existujúcich prieskumov tak, aby sme ich mohli odpovede mohli vzájomne porovnať. Neevidujeme, žiaľ, žiaden prieskum zameraný na tému regionálneho rozvoja z pozície samosprávnych krajov. V tejto časti prieskumu preto definujeme vlastný set otázok na báze podobnosti otázok z eurobarometrov. Aby nedošlo k zámene aktivity samosprávnych krajov v súvislosti s financiami z EÚ fondov, kladieme otázky o regionálnom rozvoji v súvislosti s krajinami pred otázkami o kohéznej politike.

V prieskume sme sledovali subjektívne vnímanie respondentov o prínosoch samosprávnych krajov v regionálnom rozvoji, miere informovanosti o tomto rozvoji a o samosprávnych krajinách, vnímaní prínosov kohéznej politiky a miere informovanosti o nej. Tieto oblasti sme skúmali prostredníctvom formulovania 14 otázok pre každého respondenta.

Hlavné zistenia, vyplývajúce z realizácie prieskumu SK 8, sú v súlade s výsledkami predošlých prieskumov realizovaných napríklad cez Eurobarometer 480 (EB 480). Ak porovnáme odpovede

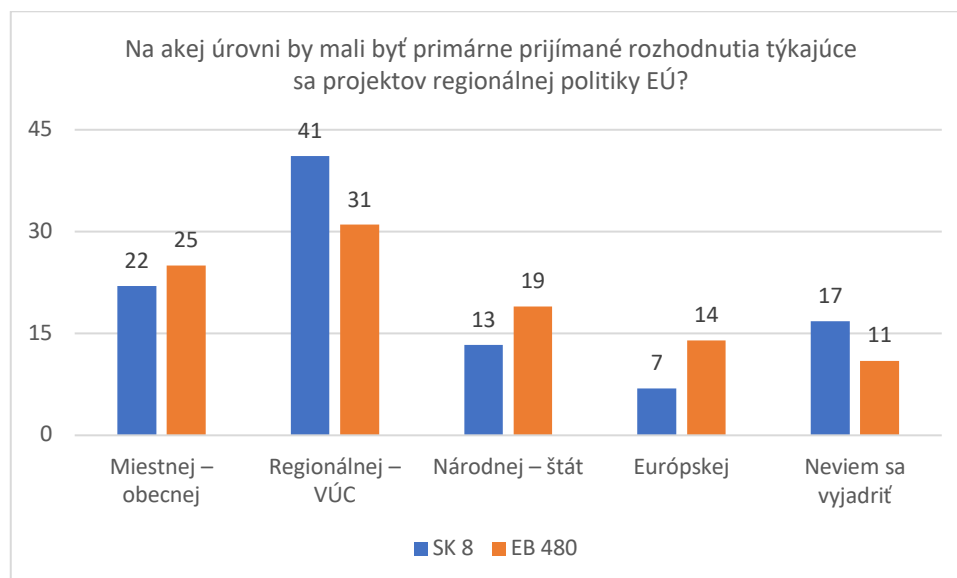
respondentov nižšie na dve rovnako položené otázky, odpovede nie sú odlišné, avšak hodnoty pri jednotlivých odpovediach sa mierne líšia. Tieto prieskumy boli realizované s časovým odstupom 23 mesiacov.

Graf 1 Porovnanie odpovedí medzi prieskumom SK 8 a Eurobarometrom 480

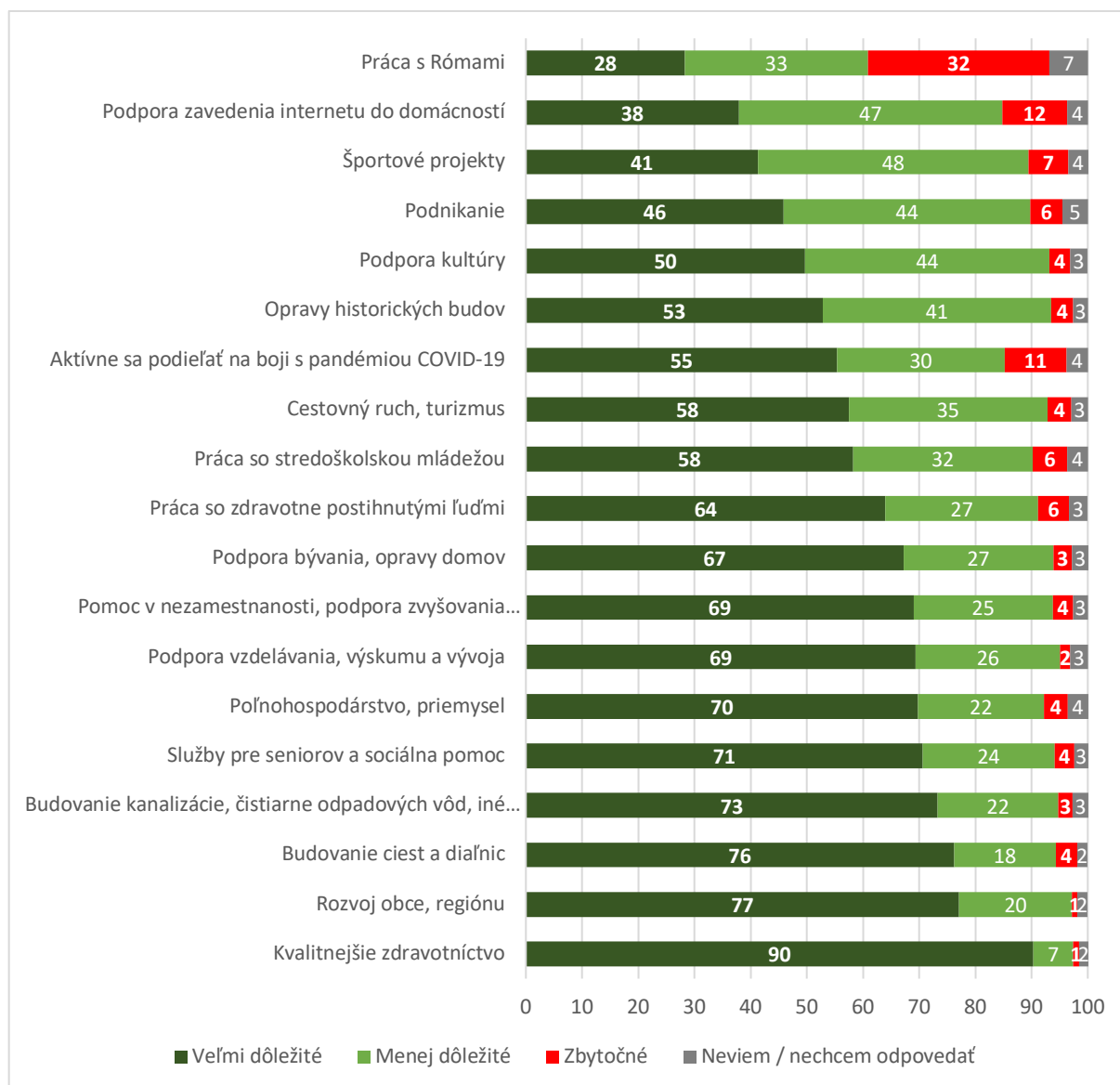
Podobné odpovede pri porovnaní s eurobarometrom sme zaznamenali aj v otázke týkajúcej sa úrovne rozhodovania o eurofondoch. Respondenti v oboch prieskumoch označili za regionálnu úroveň ako najvhodnejšiu úroveň na realizáciu rozhodnutí s tým, že v prieskume SK 8 vyšla táto možnosť o 10 percentuálnych bodov lepšie ako v eurobarometri. Inými slovami prerozprávané, ľudia si pýtajú, aby rozhodnutia o eurofondoch boli robené bližšie k nim a potvrdzujú to aj dva nezávislé prieskumy realizované s odstupom dvoch rokov.

Graf 2 Porovnanie odpovedí prieskumov SK 8 a Eurobarometra 480

Pozoruhodné výsledky zaznamenal prieskum SK 8 aj pri otázkach týkajúcich sa oblastí, ktoré respondenti považovali za dôležité pre rozvoj svojho regiónu. Za najvyššiu prioritu pri rozvoji svojho regiónu označili respondenti oblasť zdravotníctva. Túto oblasť označilo 90 % respondentov za najvyššiu prioritu v regionálnom rozvoji. Zvyšných osemnásť oblastí malo nižšiu prioritu. Výsledky tejto prioritizácie ukazuje graf nižšie.

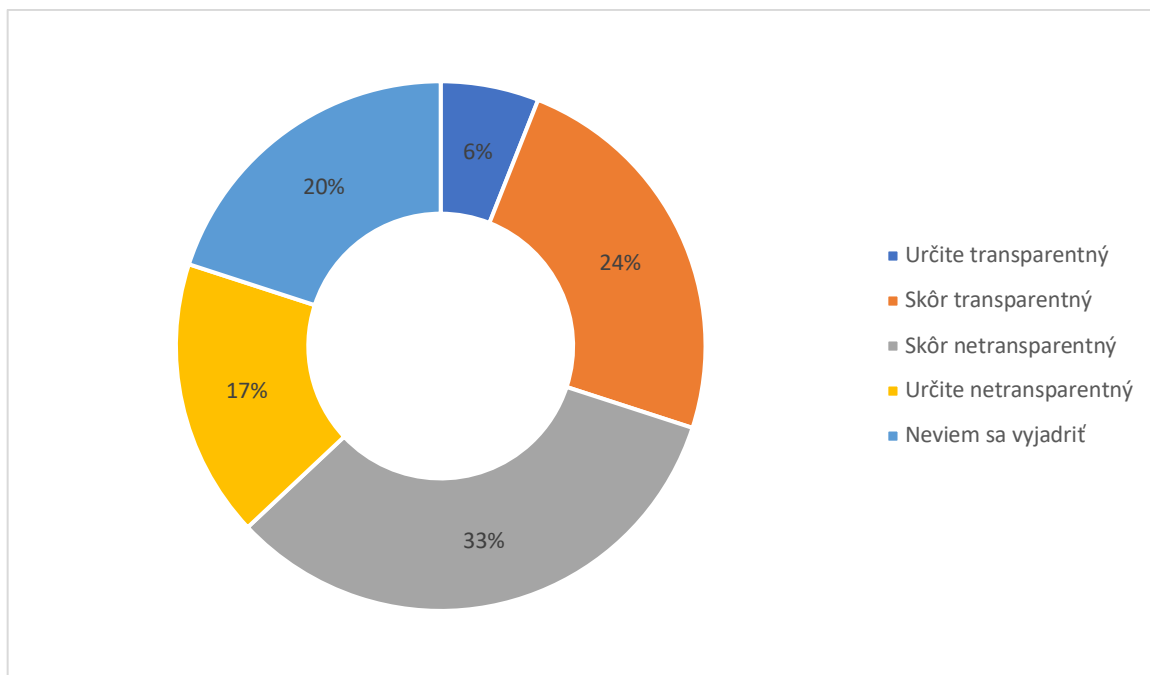
Graf 3 Oblasti, ktoré respondenti označili ako prioritu v rozvoji svojho regiónu

Ďalšie zaujímavé výsledky prieskumu hovoria, že viac ako polovica respondentov by nasmerovala investície z EÚ do regiónov s vysokou nezamestnanosťou. Dve tretiny respondentov deklarujú, že informácie o finančnej pomoci z EÚ čerpajú z televízie. Prekvapujúcim zistením je, že iba tretina respondentov vníma proces pridelovania eurofondov a proces ich kontroly ako transparentný.

Ako transparentný vnímajú proces pridelovania prostriedkov z fondov EÚ mierne častejšie mladší do 49 rokov, obyvatelia Nitrianskeho kraja alebo tí, ktorí v uplynulých parlamentných voľbách volili strany KDH, MKÖ – MKS alebo Koalíciu PS/SPOLU. Za netransparentný považujú tento proces častejšie muži, starší vo veku 50-69 rokov, alebo obyvatelia Trnavského kraja.

Graf 4 Vnímanie procesu pridelovania prostriedkov z EÚ fondov

4. Odporúčania pre programové obdobie po roku 2020

Základným problémom pri implementácii kohéznej politiky na úrovni regiónov sú nedostatočne vybudované regionálne kapacity na nižšej ako centrálnej - vládnej úrovni. Posilnené analyticko-administratívne kapacity by krajom umožnili zodpovednejšie pristúpiť k tvorbe nových koncepcií pri ukončení starého a pred nábehom nového obdobia, ktoré je pre odbory regionálneho rozvoja na úrovni krajov náročným. Posilnenie analytických kapacít by pomohlo zrovnoprávniť kraje pri technických rokovaniach a pomohlo by im vo významnejšie miere rokovať s jednotlivými rezortmi.

Ak majú zaostalé regióny a obce naozaj intenzívnejšie vnímať prínosy eurofondov, je nevyhnutné vytvoriť administratívne kapacity na úrovni krajov, aby sa mohli uchádzať o vlastný regionálny operačný program, ktorý by implementovali vo vlastnej réžii, v spolupráci s regionálnymi subjektmi, ktoré by mali prejsť pod gesciu krajov.

Za kľúčové považujeme zníženie administratívnej záťaže pre žiadateľov a konečných prijímateľov. Zároveň je nevyhnutné, aby bola programová dokumentácia jednoznačne vysvetlená, aby sa zamedzilo častým zmenám stratégie financovania (MF SR, 2021) a systému finančného riadenia (MF SR, 2021). V súvislosti s odbúraním administratívnej záťaže kraje odporúčajú, aby sa zaviedol princíp proporcionality, teda aby boli pravidlá pre menšie projekty jednoduchšie.

V oblasti implementácie operačných programov zameraných na regionálny rozvoj odporúčame odklon od dopytového systému, ktorý nedokáže cielene zamerať zdroje na hlavné výzvy v regióne smerom k napĺňaniu reálnych potrieb v území, vyplývajúcich z odborných analýz (ITI).

Bibliografia:

- CKO. (28. Február 2010). *Stav čerpania finančných prostriedkov v programovom období 2004-2006*. Dostupné na Internete: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/stav-cerpania-financnych-prostriedkov-v-po-2004-2006/>
- BMWí. (5. December 2018). *Budúcnosť štrukturálnej politiky EÚ v Nemecku od roku 2021*. Dostupné na Internete: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Publikationen/Studien/zukunft-der-eu-strukturpolitik-in-deutschland-ab-2021.html>
- Eurostat. (2021). *Hlavné HDP ukazovatele na obyvateľa*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_pc/default/table?lang=en
- KOM. (17. December 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1300/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1300/2013 zo 17. decembra 2013 o Kohéznom fonde, ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1084/2006: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1300&qid=1623586647338>
- KOM. (17. December 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1301/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti, a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1080/2006: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=celex%3A32013R1301>
- KOM. (17. December 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013 ,

- ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidie: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX:32013R1303>
- KOM. (17. December 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1304/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1304/2013 z 17. decembri 2013 o Európskom sociálnom fonde a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1081/2006: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1304&qid=1623592484687>
- KOM. (17. December 2013). *Nariadenie (EÚ) č. 1305/2013*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1305/2013 zo 17. decembra 2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1305&qid=1623613599641>
- KOM. (15. Máj 2014). *Nariadenie (EÚ) č. 508/2014*. Dostupné na Internete: Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 508/2014 z 15. mája 2014 o Európskom námornom a rybárskom fonde, ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (ES) č. 2328/2003, (ES) č. 861/2006, (ES) č. 1198/2006 a (ES) č. 791/2007 a nariadenie Európskeho parlamentu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0508&qid=1623614046119>
- KOM. (14. Január 2016). *Najdôležitejšia investičná politika EÚ*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sk/policy/what/investment-policy/
- KOM. (September 2017). *Siedma správa o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_sk.pdf
- KOM. (10. Júl 2019). *Flash Eurobarometer 472: Public Opinion in the EU Regions*. Dostupné na Internete: https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2219_472_ENG
- KOM. (Október 2019). *Flash Eurobarometer 480 - Citizens awareness and preceptions of EU regional policy*. Dostupné na Internete: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2227>
- KOM. (26. Február 2020). *Správa o krajine za rok 2020 - Slovensko*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european_semester_country-report-slovakia_sk.pdf
- KOM. (2021). *Harmonogram európskeho semestra*. Dostupné na Internete: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/european-semester-timeline_sk
- KPMG. (2016). *EU fundds in Central and Estern Europe*. Dostupné na Internete: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/06/EU-Funds-in-Central-and-Eastern-Europe.pdf>
- MF SR. (31. Marec 2017). *Čerpanie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu*. Dostupné na Internete: https://www.mfsr.sk/files/sk/media/tlacove-spravy/cerpanie-sf-kf-k-31-3-2017/P_3_cerpanie_zavazkov_07-13_k_31-03-2017.pdf
- MF SR. (31. December 2020). *Čerpanie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/cerpanie-sf-kf-k-31-12-2020.html>

- MF SR. (2021). *Stratégia financovania EŠIF na programové obdobie 2014-2020*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/povstupove-fondy-eu/programove-obdobie-2014-2020/europske-strukturalne-investicne-fondy/materialy/novy-podadresar/novy-podadresar-2.html>
- MF SR. (2021). *Systém finančného riadenia štrukturálnych fondov, Kohézneho fondu a Európskeho námorného a rybárskeho fondu na programové obdobie 2014 - 2020*. Dostupné na Internete: <https://www.mfsr.sk/sk/financne-vztahy-eu/povstupove-fondy-eu/programove-obdobie-2014-2020/europske-strukturalne-investicne-fondy/materialy/novy-podadresar/novy-podadresar.html>
- MIRRI SR. (31. Január 2018). *Dotazník administratívnej záťaže žiadateľov a prijímateľov v procese implementácie projektov z fondov EÚ v programovom období 2014 - 2020*. Dostupné na Internete: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdYq2V-hyUbG9K3fOuJfTvedZQejckV-aMSwZPgZl-MuptEKA/viewform?c=0&w=1&usp=embed_facebook
- MPSVR SR. (31. December 2018). *Druhá hodnotiacia správa o vykonávaní Iniciatívy na zamestnávanie mladých*. Dostupné na Internete: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/izm/hodnotenie-izm-2018-zhrnutie-verejnost-sk.pdf>
- Mundell, R. A. (1961). *A theory of Optimum Currency Areas*. Dostupné na Internete: <https://www.jstor.org/stable/1812792>
- MVRR SR. (Marec 2003). *Národný rozvojový plán*. Dostupné na Internete: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/zakladne-dokumenty/>
- NBS. (21. Apríl 2017). *Rozdelenie benefitov spoločného rozpočtu EÚ medzi členské štáty*. Dostupné na Internete: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2017/AS43_R_ozdelenie_benefitov_spolocneho_rozpocetu_EU_medzi_clenske_staty.pdf
- NBS. (25. Február 2020). *Lepšie čerpanie eurofondov mohlo v roku 2019 viac pomôcť domácejmu dopytu*. Dostupné na Internete: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2020/AK76-Lepsie_cerpanie_eurofondov_mohlo_viac_pomocet_dopytu.pdf
- NBS. (5. Máj 2021). *Štrukturálne výzvy*. Dostupné na Internete: <https://www.nbs.sk/sk/publikacie/strukturalne-vyzvy>
- NSRR. (Marec 2003). *Národný rozvojový plán*. Dostupné na Internete: <http://www.nsrr.sk/sk/programovacie-obdobie-2004---2006/zakladne-dokumenty/>
- ÚV SR. (2008). *Národný strategický referenčný rámec*. Dostupné na Internete: <http://www.nsrr.sk/narodny-strategicky-referencny-ramec-2007-2013/>
- ÚV SR. (14. December 2014). *Integrovaný regionálny operačný program*. Dostupné na Internete: <https://www.partnerskadohoda.gov.sk/integrovaný-regionálny-operacný-program/>
- ÚV SR. (4. November 2020). *Prieskum zameraný na zistenie úrovne povedomia verejnosti o politike súdržnosti EÚ na Slovensku*. Dostupné na Internete: <https://www.vlada.gov.sk/prieskum-zamerany-na-zistenie-urovne-povedomia-verejnosti-o-politike-sudrznosti-eu-na-slovensku/>
- SK 8. (10. jún 2019). *Eurofondy určené pre regióny musia zostať v krajoch*. Dostupné na Internete: <http://samospravnekkraje.sk/blog/sk-8-eurofondy-urceny-pre-regiony-musia-zostat-v-krajoch>
- Vašečka, M. (2006). *Precepcia Eurofondov občanmi Slovenska*. Dostupné na Internete: http://transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/prejeme_alebo_vyuzijeme_eurofondy.pdf